

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Публічно-приватне партнерство як інструмент реалізації міжнародних проектів»

Студента 2 курсу, 3м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Міжнародні фінанси»

Малашкіна Олега
Максимовича

Науковий керівник
д.е.н., професор

Кучер Галина
Вікторівна

Керівник освітньо-професійної програми
д.е.н., професор

Кучер Галина
Вікторівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	6
1.1. Сутність та роль публічно-приватного партнерства	6
1.2. Особливості функціонування системи публічно-приватного партнерства	13
1.3. Європейські моделі застосування публічно-приватного партнерства.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЄВОСТІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ.....	23
2.1. Стан розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.....	23
2.2. Аналіз особливостей реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні.....	28
2.3. Результативність міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні	32
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТУ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ.....	37
3.1. Розвиток системи публічно-приватного партнерства в Україні	37
3.2. Удосконалення механізму реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні.....	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах реформи децентралізації влади та формування нової моделі публічного управління органи влади в Україні сьогодні все частіше удосконалюють механізми управлінської діяльності та впроваджують нові інструменти взаємодії з іншими суб'єктами економіки. На сьогоднішній день можна констатувати, що існуюча система взаємодії регіональної влади та приватних партнерів (потенційних інвесторів) стосується в основному інформаційного обміну і є асиметричною, причому не стільки в кількісному відношенні, скільки в якісному. Для залучення приватного партнера в механізм державно-приватного партнерства необхідно кардинально змінити систему взаємовідносин сторін-учасників. Інформацію про виконання сторонами своїх зобов'язань потрібно в обов'язковому порядку зробити публічною. Наявність такої інформації додасть упевненість приватним партнерам у виконанні стороною-партнером (державою) своїх зобов'язань. Тема формування та розвитку публічно-приватного партнерства як інструменту реалізації міжнародних проектів є надзвичайно актуальною та потребує подальшого дослідження.

Значний внесок у розроблення теоретико-методологічних засад і практичних аспектів, пов'язаних із дослідженням можливостей реалізації міжнародних проектів з використанням інструментів публічно-приватного партнерства зробили такі вчені як: Н. Бутенко, О. Вінник, О. Головінов, С. Грищенко, Ю. Залознова, І. Запатріна, А. Заскалкін, Г. Кучер, Д. Лаврентій, М. Львовчкін, І. Петрова, П. Шилепницький та інші. Водночас широке застосування публічно-приватного партнерства у світовій практиці, потреби у фінансуванні проектів розвитку за участю іноземних інвесторів і низька ефективність реалізації міжнародних проектів в Україні переконливо свідчать про необхідність та актуальність подальших досліджень.

Мета роботи полягає в дослідженні особливостей використання публічно-приватного партнерства як інструменту розвитку та реалізації міжнародних проектів в Україні.

Відповідно до поставленої мети, необхідно вирішити ряд **завдань**:

- визначити сутність та роль публічно-приватного партнерства;
- дослідити особливості функціонування системи публічно-приватного партнерства;
- виявити європейські моделі застосування публічно-приватного партнерства;
- проаналізувати стан розвитку публічно-приватного партнерства в Україні;
- провести аналіз особливостей реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні;
- дослідити результативність міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні;
- обґрунтувати особливості розвитку системи публічно-приватного партнерства в Україні;
- визначити напрями удосконалення механізму реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні.

Об'єкт роботи – міжнародне публічно-приватне партнерство.

Предмет роботи – теоретичні та практичні питання публічно-приватного партнерства як інструменту реалізації міжнародних проектів.

Теоретичною та інформаційною основою дослідження є законодавчі та нормативні акти, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо основних понять, принципів та окремих аспектів предмету дослідження, матеріали наукових конференцій, офіційна інформація, дані статистичної звітності.

Методи дослідження. Робота базується на застосуванні діалектичного підходу до вивчення економічних явищ та процесів, що передбачає комплексне дослідження моделей, тенденцій та взаємозв'язків, які постійно

змінюються та розвиваються. У ході дослідження використовувалися такі методи, як загальнонаукові методи (діалектичний, узагальнення та абстрагування, аналіз, синтез, дедукція та індукція, які дозволили забезпечити послідовність дослідження теоретичних та практичних питань), так і спеціальні методи (факторного аналізу, математичного моделювання, графічного зображення). Методи застосовуються комплексно для досягнення повноти дослідження.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що у роботі узагальнено засади та визначено перспективи удосконалення організації публічно-приватного партнерства як інструмента реалізації міжнародних проектів в Україні з урахуванням провідного світового досвіду.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

1.1. Сутність та роль публічно-приватного партнерства

Публічно-приватне партнерство (ППП) – це надзвичайно поширене в сучасному світі явище. PPP як форма взаємодії держави і бізнесу, заснована на об'єднанні ресурсів та поділі ризиків, визнається ефективним засобом розвитку інфраструктури та поліпшення якості державних послуг в усьому світі і в нашій країні. У зарубіжній доктрині наявність сприятливої правової основи PPP відносять до числа ключових факторів успіху застосування і розвитку цієї форми взаємодії держави і бізнесу. Саме з законодавчим закріпленням необхідних правових механізмів, що забезпечують досягнення публічних цілей за допомогою PPP, що стимулюють приватний сектор до участі в проектах PPP, а також належним чином захищають права та інтереси всіх учасників проектів PPP, зв'язується очікуваний ефект від реалізації проектів PPP.

Досвід успішних і розвинених європейських держав показує, що публічно-приватне партнерство перетворилося на ефективний і потужний інструмент економічного зростання та соціального розвитку як на локальному рівні, так і на рівні загальнонаціональних проектів. Під час такого співробітництва між суб'єктами владних повноважень і суб'єктами господарювання досягаються кращі результати щодо виконання соціальних завдань, ефективніше використовуються бюджетні ресурси та громадське майно [15, с. 45].

За визначенням В. Гарбариніна, публічно-приватне партнерство (ППП) являє собою інституційний та організаційний альянс між державою та бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів [4, с. 181].

Сутність ППП розкривається в характеристиці його знак, тому достатньо важливим є також дослідження та чітке окреслення ознак публічно-приватного партнерства у світі (рис. 1.1).

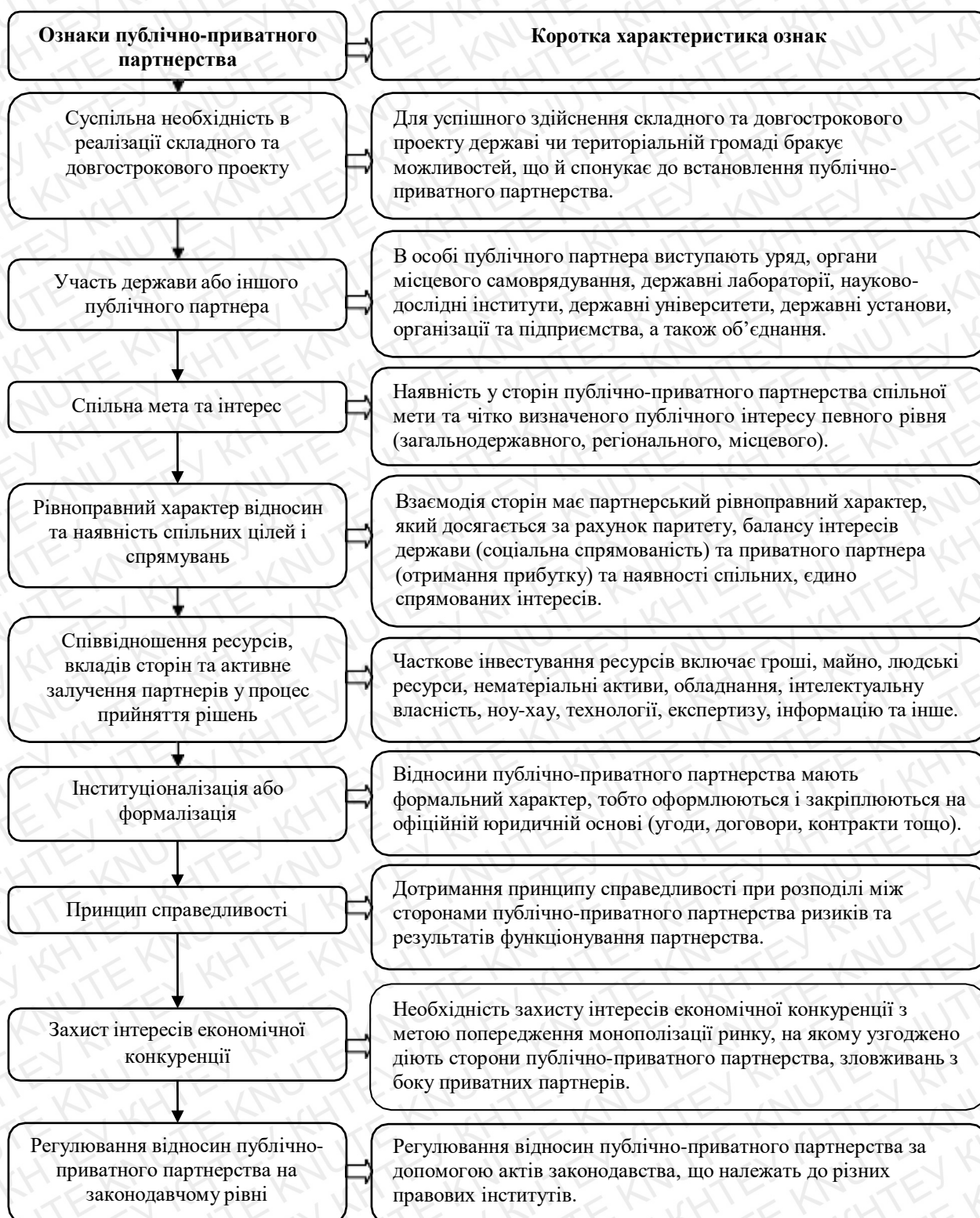

Рис. 1.1. Характеристика ознак публічно-приватного партнерства: світовий досвід [30, с. 55]

Таким чином, для реалізації проектів суспільно корисного значення важливою є модель публічно-приватного партнерства, що передбачає тісну співпрацю державного та публічного секторів. Використання досвіду економічно розвинутих країн у розвитку публічно-приватного партнерства сприятиме активізації взаємодії публічного та приватного сектору у нашій країні [30, с. 56].

Світова практика господарювання показала, що рівень організації та управління будь-якою господарською діяльністю у приватного сектора більш ефективний, ніж у державного. Це зумовлено впливом апарату державного управління, незначною схильністю його до інновацій, у багатьох випадках – значною корумпованістю, відсутністю прямої зацікавленості посадових осіб та іншими чинниками. Тому державі вигідно делегувати в рамках проекту публічно-приватного партнерства частину управлінських повноважень приватному партнеру [13, с. 28].

Варто відзначити, що в рамках публічно-приватного партнерства саме держава завжди виступає головним партнером. Водночас це не означає, що держава обов'язково є ініціатором такого партнерства, бере на себе всі або більшість витрат, ризиків і прибутків від реалізації проектів публічно-приватного партнерства. Розподіл цих, на наш погляд, вторинних взаємин залежить від конкретної моделі і форми проекту публічно-приватного партнерства. Хоча, вважаємо, що оскільки саме держава відповідає перед суспільством за реалізацію публічно-приватного партнерства, то вона повинна відігравати провідну роль у загальному регулюванні всіх аспектів, пов'язаних з вибором і виконанням проектів такого партнерства [30, с. 63].

Не можна оминати увагою і такі важливі аспекти публічно-приватного партнерства, як нормативно-правове та інституційне забезпечення. Зважаючи на те, що більшість проектів публічно-приватного партнерства реалізуються в рамках контрактних відносин, вони повинні ґрунтуватися на національному законодавстві. Це дасть змогу надати даному виду економічної діяльності певні регламентовані межі для визначення позицій та

інтересів сторін партнерства, моделей партнерства і задоволення їх інтересів у подальшому.

Привабливість ППП полягає в тому, що воно дозволяє вирішувати багато економічних проблем, що стоять перед публічною владою. В першу чергу це стосується пошуку альтернативних джерел інвестиційних ресурсів та підвищення ефективності управління. Також у світі накопичено чималий досвід впровадження технологій ППП, які дозволяють поєднати інтереси бізнесу і влади при наданні суспільних послуг. Цей досвід свідчить і про різноманіття організаційних структур підтримки та розвитку цих відносин, юридичних форм, економічних механізмів стимулювання тощо. У передових країнах механізми ППП використовуються в різних сферах, таких як житлово-комунальний комплекс, енергетика, транспортна інфраструктура, бізнес-інфраструктура, інноваційна сфера, освіта, охорона здоров'я, соціально-благодійна сфера (гуманітарна) та ін. [23, с. 48].

Сфера партнерських відносин поширюється і на вирішення завдань розвитку підприємництва, активізації інноваційної діяльності, організації кластерів товаровиробників та ін. Для України ППП є ще досить новим явищем і знаходиться в стані початкового розвитку. Разом з тим деякий досвід впровадження ППП в нашій країні вже накопичений, він потребує осмислення у світлі досягнень у цьому напрямку передових країн.

Разом з тим інституційні механізми ППП у сфері взаємодії влади та бізнесу розроблені ще недостатньо. Вони потребують детального аналізу та пошуку шляхів оптимізації перетворень у цій сфері, як одного з найважливіших чинників раціоналізації взаємодії між органами публічної влади та бізнесом, особливо на регіональному рівні [35, с. 319].

Слід відзначити, що значний вплив на поширення та вивчення особливостей впровадження ППП в Україні відіграють програми фінансовані USAID. Дослідження науковців показують, що у світовій практиці використовується велика різноманітність видів угод публічно-приватного

партнерства, які можна звести до наступних основних концесійних типів (рис. 1.2).

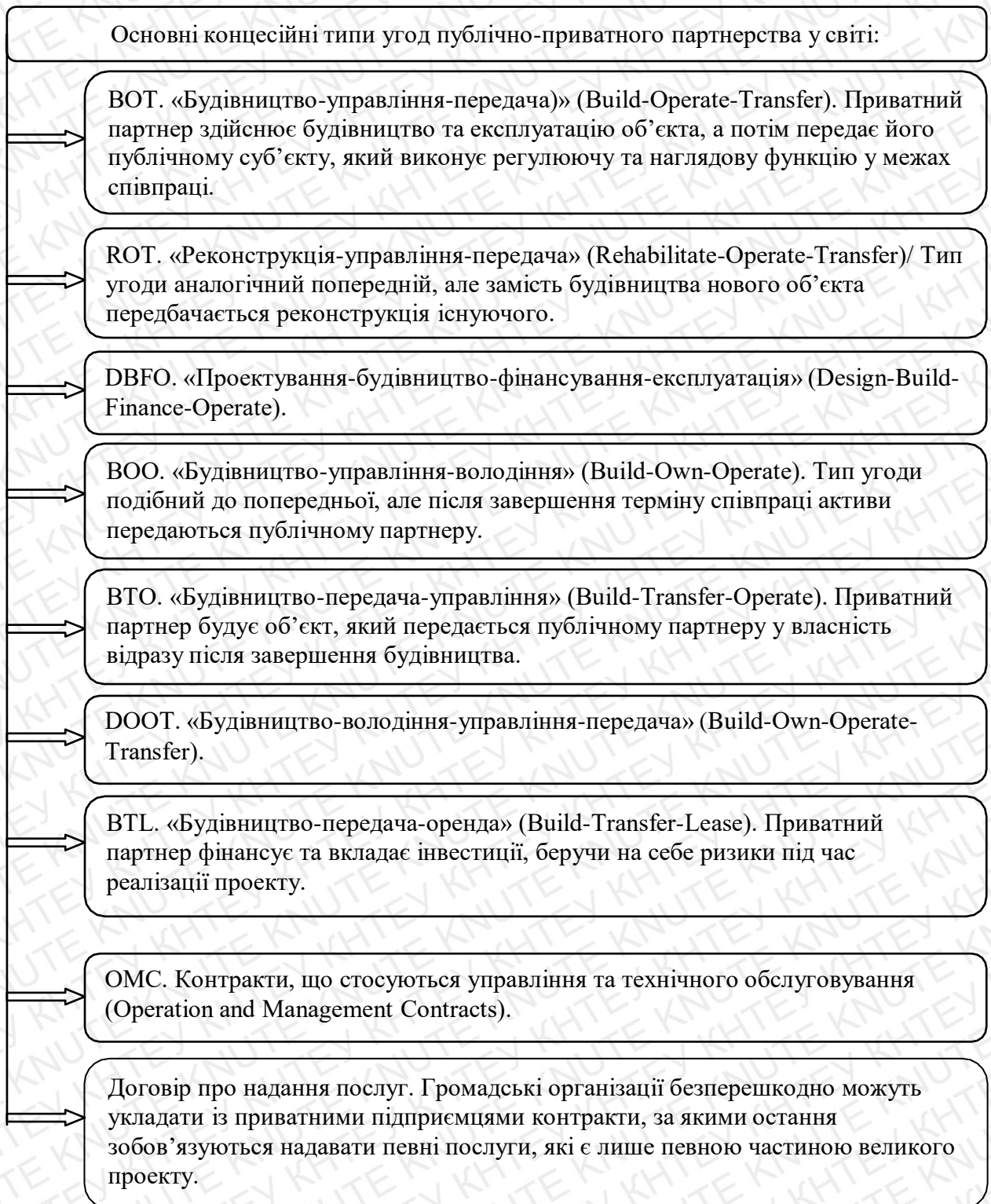

Рис. 1.2. Основні концесійні типи угод публічно-приватного партнерства у світі [9, с. 33]

В умовах сьогодення для успішного соціально-економічного розвитку регіонів та держави в цілому, економіка потребує узгодженої співпраці у різних сферах між державним та приватним сектором. Публічно-приватне партнерство є однією з форм угоди, що має юридичну силу між організацією публічного та приватного секторів, що вимагає нових інвестицій від приватного партнера (кошти, технології, досвід/час, репутацію) та передає ключові ризики приватному партнеру (проектування, будівництво, функціонування), в якій оплата здійснюється в обмін на виконання робіт, з метою надання послуг, що традиційно надавалися державним сектором.

Основні переваги публічно-приватного партнерства для його суб'єктів представлені на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Основні переваги публічно-приватного партнерства для його суб'єктів [43, с. 35]

Так, для публічного сектора, в особі органів державної влади та місцевого самоврядування, відкриваються можливості вирішення багатьох соціально-економічних та екологічних проблем через залучення додаткових інвестицій, розподіл ризиків і відповідальності із приватним сектором, збільшення надходжень до місцевих бюджетів і т. д. [38, с. 15].

Для вирішення соціально-економічних завдань розвитку суспільно значущих галузей в умовах децентралізації особливе місце має займати різноманітність форм ППП, спрямованих на розвиток ефективної співпраці держави і бізнесу.

На цей час працює Програма розвитку державно-приватного партнерства в рамках якої було проведено багато конференцій, семінарів та навчань, які на наш погляд, надали потужний поштовх якщо не самому ППП, то точно обговоренню, вивченню та викладанню ППП. В тому числі було видано багато науково-методичних матеріалів, які вже активно використовуються в практиці ППП у нашій країні [8, с. 32].

Підсумовуючи вище проведене дослідження сутності та ролі публічно-приватного партнерства, варто відзначити, що публічно-приватне партнерство – це конструктивне співробітництво держави, суб'єктів підприємницької діяльності та громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значущих проектів на засадах пріоритетності інтересів держави, її політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності та прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства. На наш погляд, під ППП варто розуміти форму співпраці між органами публічної влади (держави або місцевого самоврядування) та приватним бізнес-сектором щодо використання об'єктів державної і муніципальної власності, а також послуг, що виконуються і надаються державними та муніципальними органами, організаціями, установами та підприємствами, яка юридично закріплюється у вигляді договору (як правило, на обмежений, але тривалий

термін), передбачає співінвестування і поділ ризиків між усіма учасниками проектів співробітництва. Іншими словами, ППП – це система відносин між органом публічної влади та приватною організацією, в якій останній надається більша роль у плануванні, фінансуванні та реалізації певної послуги для населення, аніж при використанні традиційних процедур співпраці, і менша ніж при використанні механізму приватизації. При цьому захист державних та комунальних інтересів гарантується через інституційні основи, положення нормативних актів та укладених договорів.

1.2. Особливості функціонування системи публічно-приватного партнерства

Ефективна взаємодія між державою та приватним бізнесом поширюється насамперед в інфраструктурних галузях, де історично склалися можливості і потреби такої взаємодії при реалізації великомасштабних соціально-економічних завдань. При цьому принципово важливим є комплекс питань, пов'язаних з перерозподілом прав власності, які неминуче виникають у процесі переростання переважно адміністративно-владних відносин між державою і бізнесом у відносини партнерства, що закріплюються відповідними угодами сторін. Більш того, деякі усталені форми партнерства, наприклад концесії, нерідко розцінюються як непряма приватизація або ж її повноцінна альтернатива, тобто розглядаються як вторгнення в систему відносин власності. Однак, на відміну від стандартної повномасштабної приватизації, в партнерствах держава зберігає значний ступінь господарської активності та контролю за економічними процесами, а також деякі правомочності власності. У певному сенсі партнерства інституційно перетворюють сфери діяльності, які традиційно відносяться до відання держави та місцевого самоврядування [18].

Важливою характеристикою проектів публічно-приватного партнерства вважаємо наявність і розподіл між сторонами ризиків, які виникають під час підготовки та реалізації проектів. У даному аспекті, на нашу думку, держава також виступає як головна – превалююча сторона. Це обумовлено тим, що приватний партнер у разі настання негативних наслідків може втратити цілком або частково лише фінансові, організаційні, інтелектуальні та інші ресурси, вкладені в проект. Це не завжди для нього буває критичним, оскільки за рахунок інших інвестицій, диверсифікації виробництва, страхування або з інших причин ці його втрати може бути компенсовано [38, с. 23].

Держава ж, відповідаючи за реалізацію проекту публічно-приватного партнерства перед суспільством одноособово, приймає на себе всі наслідки, пов'язані з тим, що проект не реалізовано або реалізовано неналежним чином. Тобто ключові ризики, передусім незадоволення суспільної потреби, необхідної громадянам, приймає на себе держава, а вторинні можуть розподілятися залежно від моделі публічно-приватного партнерства та можливостей сторін [26].

Сучасний інститут державно-приватного партнерства функціонує на базі таких основних моделей (рис. 1.4).

Слід зазначити, що публічна влада може приймати максимально пряму участь в реалізації проектів, оскільки здатна виконувати функції проектування, фінансування, будівництва, відновлення, експлуатації, пошуку, обслуговування, виконання договорів [40, с. 8].

Отже, взаємодія держави та бізнесу впливає не лише на зростання економічних показників регіону та його соціального добробуту, але і чинить синергетичний ефект, що покращує добробут нації в цілому.

Масштабний досвід перерозподілу прав власності між публічною владою і приватним бізнесом спостерігається в так званих секторах громадських послуг (зокрема, в інфраструктурних галузях). Саме в цих

галузях історично склалися традиції делегування державою та місцевим самоврядуванням низки ключових повноважень приватному сектору.

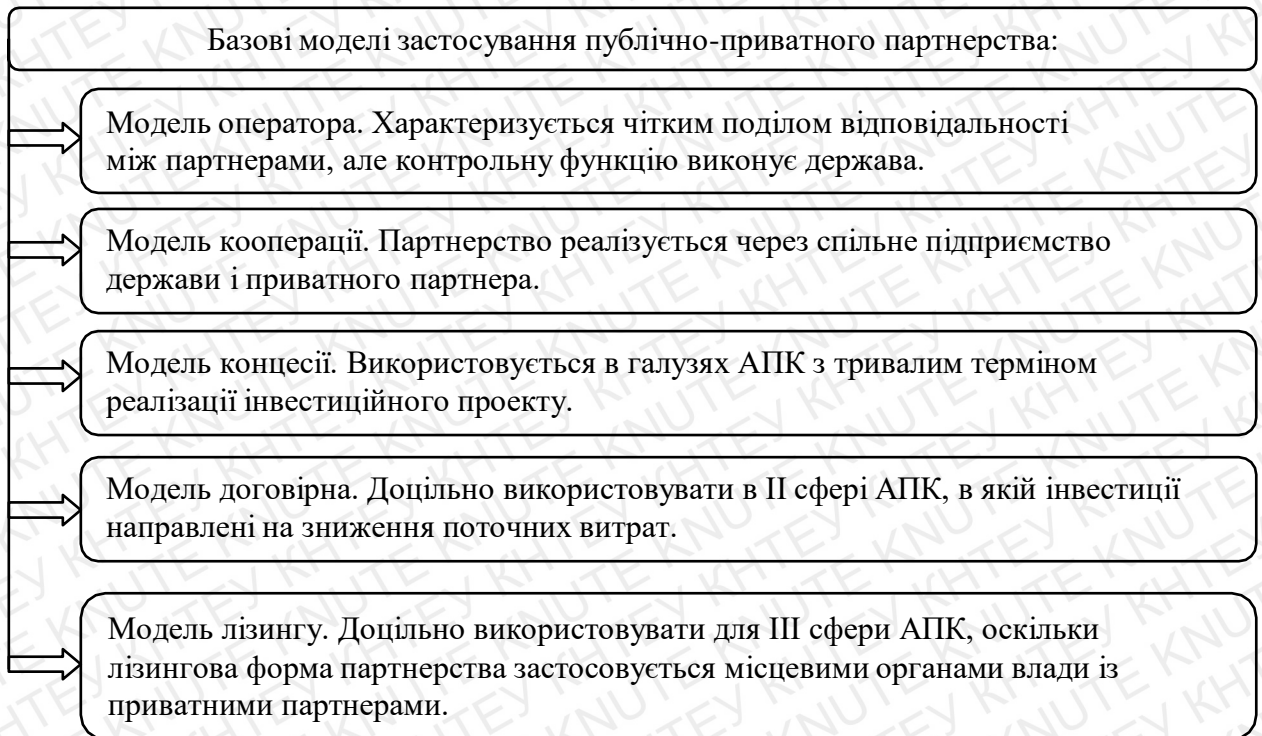

Рис. 1.4. Базові моделі застосування публічно-приватного партнерства [44]

Публічна влада несе відповідальність перед суспільством за безперерйне забезпечення публічними благами, чим у принципі і пояснюється тенденція до збереження відповідних секторів економіки в публічній власності. До речі, якісне використання публічного капіталу є необхідною умовою задовільної динаміки як розвинутої ринкової економіки, так і такої, що розвивається. З іншого боку, приватне підприємництво відрізняє мобільність, висока ефективність використання ресурсів, схильність до інновацій. Використання переваг обох форм власності якраз і виявляється можливим у рамках різноманітних форм і методів ППП. У більш глибокому сенсі це стає одним з факторів подальшого розвитку суспільства без глибоких соціальних змін і потрясінь [45, с. 23].

Для розуміння специфіки форм і методів ППП необхідно з'ясувати його специфіку в рамках усієї системи відносин бізнесу і влади. Також слід визначити, як у процесі передачі тих чи інших правочинів від органів публічної влади приватному бізнесу змінюється система відносин власності, насамперед у сенсі встановлення відмінностей між партнерством та приватизацією.

По-перше, відзначимо, що у всьому розмаїтті співпраці держави і приватного сектора партнерство займає особливе місце. Моделі і структура власне ППП дуже різноманітні, проте їх об'єднують деякі характерні особливості, що дозволяють виділити ППП в самостійне явище. Партнерство будується як формалізована кооперація державних та приватних структур, спеціально створювана під ті чи інші цілі і спирається на відповідні домовленості сторін.

По-друге, партнерські відносини влади і бізнесу вимагають узгодження інтересів цих двох основних інститутів сучасного суспільства і економіки.

По-третє. Кожна із сторін партнерства вносить свій внесок у загальний проект. Так, з боку бізнесу таким внеском є: фінансові ресурси, професійний досвід, ефективне управління, гнучкість і оперативність у прийнятті рішень, здатність до новаторства і т. п. На боці держави в проектах ППП – правомочності власника, можливість податкових і інших пільг, гарантій, а також отримання певних обсягів фінансових ресурсів [44].

Важливо і те, що різні форми партнерських відносин державного (публічного) та приватного капіталу здійснюються на основі відповідних цільових контрактів, що передбачають різний у ступінь переуступки прав власності власника на користь приватного партнера.

Зазначене свідчить, що різноманітність механізмів, форм і методів ППП дозволяє досить широко використовувати можливості приватного капіталу у вирішенні багатьох проблем, пов'язаних з публічним інтересом. В галузях виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури застосовуються всі варіанти концесійних угод, спільні підприємства з участю

державного і приватного капіталу, а також проекти, засновані на договорах цивільного права.

1.3. Європейські моделі застосування публічно-приватного партнерства

Світовий досвід реалізації проектів на засадах публічно-приватного партнерства показує, що ППП активно використовують у країнах Європейського Союзу (ЄС). Зарубіжними дослідницькими центрами наводяться різні оцінки щодо розвитку публічно-приватного партнерства. Згідно з дослідженнями, проведеними Європейським інвестиційним банком (1990-2010 рр.) та Європейським експертним центром ППП (2010-2019 рр.) у 1990-2019 рр. нараховано 1764 угоди з загальним обсягом фінансування понад 335 млрд. євро. Варто відзначити, що з 1994 р. по 2007 р. у країнах Європейського Союзу спостерігалось поступове збільшення кількості угод та обсягу капіталовкладень [50, с. 223]. Однак під впливом світової фінансово-економічної кризи у 2008-2009 рр. відбулося значне скорочення обсягів фінансування. Так, у 2008 році обсяг інвестицій у проекти ППП зменшився на 18%, а у 2009 році – на 35%. Водночас у цей період існує невідповідність між збільшенням кількості угод та зменшенням обсягів інвестицій у державно-приватне партнерство. Тенденція до збільшення кількості угод пояснюється довготривалістю реалізації проектів, які були підписані до 2007 р. Період посткризового відновлення у 2010-2019 р. супроводжувався поживленням інвестиційних процесів в економіці з помірним зростанням кількості угод [51, с. 68].

У країнах Європейського Союзу пріоритетними сферами публічно-приватного партнерства у 2010-2019 рр. є: за обсягом фінансування – транспортна інфраструктура, за кількістю угод – освіта. Роль сфери освіти і науки у забезпеченні стійкого економічного зростання і модернізації

економіки у країнах з розвинутою економікою значно зростає. Сфери застосування публічно-приватного партнерство поступово розширюються – від реалізації інфраструктурних проектів до сфери НДДКР та впровадження інновацій [36, с. 28].

Партнерські відносини між приватним і державними секторами, університетами, науково-дослідними інститутами та іншими організаціями є ключовою моделлю взаємовідносин в інноваційній політиці. Державно-приватне партнерство у більшості країн розглядається як інструмент науково-технологічного та інноваційного розвитку. Серед них потрібно виділити країни-члени ЄС, такі як Австрія, Бельгія, Швеція та Франція.

В Австрії здійснюються програми зі створення Центрів компетенцій, де державно-приватне партнерство є основним інструментом реалізації довгострокових відносин між компаніями та дослідними інститутами у сфері інновацій [17, с. 72].

У Бельгії прикладом реалізації ППП у сфері інновацій є програма СТАРТ, що запущена у 2008 році в Валлонії, яка фінансується на одну третину з коштів, що є у розпорядженні університетів, на одну третину – з приватного сектору (підприємств, приватних осіб, фондів), на одну третину з регіонального бюджету Валлонії [12, с. 35].

У Швеції з метою підвищення продуктивності академічних досліджень та сприяння впровадженню інновацій у промисловість створена програма VINN Exellence для підтримки співтовариства між приватним і державним секторами, університетами, науково-дослідними інститутами та іншими організаціями, що займаються дослідженнями [5, с. 7].

Партнерська взаємодія держави та бізнесу набула поширення в Канаді, США, Мексиці, Бразилії, в Австралії, країнах Азії, а особливо в Китаї, Індії, Японії, Туреччині, Ізраїлі та Йорданії, у європейських країнах найрозвиненіше публічно-приватне партнерство в Великій Британії, Італії, Франції, Німеччині, Австралії, Шотландії, Нідерландах, Іспанії. Країни

Східної Європи (Болгарія, Румунія, Польща, Хорватія, Чехія, Угорщина) активно ініціюють та реалізують проекти на засадах ППП [43, с. 57].

У Франції прикладом публічно-приватного партнерства є Агентство з інновацій OSEO (акціонерне товариство приватного права, яке складається з холдингу та дочірніх компаній і 50% капіталу якого належить державі), що діє за трьома напрямками: OSEO інновацій, OSEO фінансування, OSEO гарантія. Метою Агентства є безоплатна цільова допомога для малих і середніх підприємств з інноваційними технологіями у партнерстві з бізнес-янглами та приватними інвесторами, і банка розвитку середніх та малих підприємств [8, с. 36].

Результати оцінювання середовища для розвитку ППП в Україні та у країнах Східної Європи, Центральної Азії та Південного і Східного Середземномор'я (всього 13 країн) із загальним індексом Infracore у 50 балів представлено на рис. 1.5.

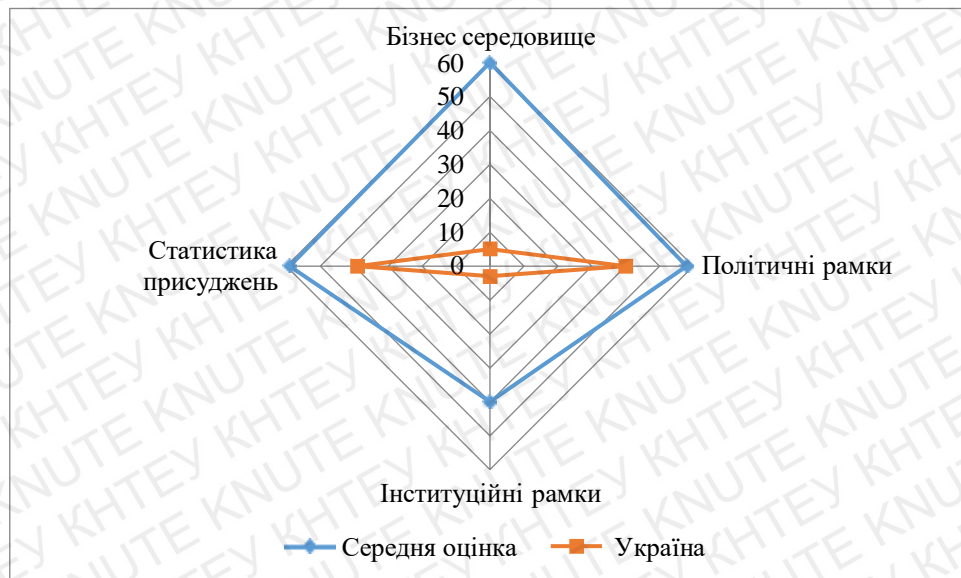

Рис. 1.5. Результати оцінювання середовища для розвитку ППП в Україні та у країнах Східної Європи, Центральної Азії та Південного і Східного Середземномор'я 2019 році [60]

Як наслідок розвитку ППП в міжнародному економічному просторі сьогодні розроблена велика кількість варіантів взаємодії між бізнесом і державою, які умовно можна поділити на чотири основні групи:

- 1) контракти підряду (на управління об'єктом та оренду об'єкта);
- 2) концесії (обслуговування, експлуатація та передача об'єкта; обслуговування, оренда та передача об'єкта; будівництво, обслуговування, експлуатація та передача об'єкта);
- 3) нові проекти або «проекти з нульового циклу»;
- 4) продаж активів (повна або часткова приватизація) [29, с. 71].

Отже, досвід країн ЄС свідчить, що саме в ході публічного діалогу, однією з форм якого є державно-приватне партнерство, виникає задоволеність суспільства діяльністю державних і місцевих органів влади, котра, у свою чергу, формує в громадян довіру до влади, стимулює їх до кращого виконання своїх обов'язків, а це є передумовою забезпечення добробуту в країні загалом.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЄВОСТІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

2.1. Стан розвитку публічно-приватного партнерства в Україні

Україна здійснює лише перші кроки у розвитку публічно-приватного партнерства: схвалено рамковий закон про державно-приватне партнерство, концепція розвитку державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві, розробляються процедури ініціювання та реалізації таких проєктів, здійснюються спроби їхньої реалізації.

З набуттям незалежності в Україні постало питання зміни структури економіки, скорочення її енерговитратності, розвитку інфраструктури тощо, що вимагало значних інвестицій. В умовах, коли переважна більшість підприємств знаходилися в державній власності, особливу увагу було звернуто на проведення приватизації та залучення іноземних інвестицій. Концепція роздержавлення і приватизації підприємств, землі та житлового фонду передбачала конвертованість приватизаційних цінних паперів, надання іноземним інвесторам права придбання об'єктів приватизації виключно за вільно конвертовану валюту.

13 березня 1992 року було прийнято Закон України «Про іноземні інвестиції», який передбачав можливість залучення іноземних інвестицій на основі концесійних договорів (стаття 44), «які укладаються з іноземними інвесторами Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим на те державним органом згідно з порядком, встановленим законодавством України про концесії» [58]. Об'єктом концесії у той час були переважно природні ресурси.

Наступним законодавчим актом у цій сфері став Закон України «Про режим іноземного інвестування». Стаття 22 цього закону «Концесійні договори» передбачала, що надання іноземним інвесторам права на проведення господарської діяльності, пов'язаної з використанням об'єктів,

що перебувають у державній або комунальній власності і передаються у концесію, відбувається на підставі відповідного законодавства України шляхом укладення концесійного договору [59].

Важливі зміни у правовому регулюванні концесійних відносин відбулися на межі 1990-2000-х років, коли були прийняті Закон України «Про концесії», Господарський кодекс України та низка інших законодавчих актів. Закон «Про концесії» визначає поняття та правові засади регулювання відносин концесії державного та комунального майна, а також умови і порядок її здійснення з метою підвищення ефективності використання державного та комунального майна і забезпечення потреб громадян України у товарах (роботах, послугах) [59].

Крім того, окремими нормативно-правовими актами було урегульовано створення концесій в різних галузях господарства. Наприклад, визначено особливості будівництва та експлуатації автомобільних доріг загального користування державного значення [58].

Відповідно до статті 14 Закону України «Про концесії», у 2000 році було затверджено Положення про реєстр концесійних договорів, який веде Фонд державного майна [58].

Варто відзначити, що незважаючи на свої позитивні риси, закон про ДПП виявився, за словами І. Запатріної, недосконалим. До 2014 року на його основі вдалося прийняти лише один проект: Тривалість та дорожнеча підготовки проекту відлякує не лише бізнес, а й публічні структури. Закон ухикувався, з одного боку, як такий, що має «занадто загальний характер», а з іншого – за надмірну регламентацію, передачу зavelикої частини ризиків на приватного партнера, обмежений перелік форм ДПП. Закономірно робився висновок, що новий закон не лише не стимулює, а й уповільнює розвиток державно-приватного партнерства. Звертається увага, що одним з недоліків закону є відсутність згадки про ключову характеристику ДПП – наявність публічного інтересу.

Державно-приватне партнерство в Україні є досить складною сферою для розуміння іноземними інвесторами. Багато хто із них вважає, що така складність законодавства є однією з причин того, що в Україні на той час не було впроваджено жодного проекту ДПП за новим законом, незважаючи на велику зацікавленість з боку приватного сектору [60].

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на середину 2019 року на засадах ДПП було укладено 186 договорів, з яких реалізується 52 договори (35 – договорів концесії, 15 – договорів про спільну діяльність, 2 – інші договори), 134 договори не реалізуються (4 договори – закінчено термін дії, 17 договорів – розірвано, 113 договорів – не виконуються) [59].

Згідно статистичних даних, кількість проектів державно-приватного партнерства в Україні щороку зростає (рис. 2.1), водночас, експерти однозначні у тому, що ринок цих проектів у нашій державі перебуває лише на стадії становлення. Можна зробити висновок про те, що проблема полягає навіть не в кількості укладених угод між державним і приватним партнерами, а в результативності й ефективності їхнього виконання, що ілюструє нижченаведена інформація.

Варто відзначити, що упродовж 2013-2019 рр. спостерігаємо динамічне зростання кількості угод державно-приватного партнерства в Україні. Зокрема, за 2013-2019 рр. показник кількості угод державно-приватного партнерства в Україні збільшився на 78 од. Зокрема, упродовж 2013-2014 р., кількість угод державно-приватного партнерства в Україні зросла з 111 од. у 2013 р. до 159 од. у 2014 р., тобто на 48 од.; упродовж 2015 р., порівняно з попереднім роком, відбулося збільшення кількості угод на 7,55%, що свідчить про стимулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні, також за 2016-2019 рр. відбулося збільшення кількості угод державно-приватного партнерства в Україні на 6,78%.

Рис. 2.1. Показники кількості угод державно-приватного партнерства в Україні за період 2013-2019 рр. [58]

За інформацією Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, станом на 01.01.2020 р. в Україні на засадах державно-приватного партнерства укладено 189 угод. Водночас, з-поміж них реалізувалось на цю дату лише 58, у т.ч. 1 договір був договором державно-приватного партнерства, 15 договорів передбачали ведення спільної діяльності та усі решту (42 од.) були договорами концесії. Таким чином, 131 договір державно-приватного партнерства в Україні станом на 01.01.2020 р. не виконувався, зокрема, 14 таких угод розірвано, щодо 4 з них завершився термін дії, а 113 є такими, яким було присвоєно статус «не виконані» (рис. 2.2).

Так, упродовж 2017-2019 рр. частка розірваних угод державно-приватного партнерства в Україні зросла на 1%; також спостерігаємо зменшення частки угод щодо яких завершився термін дії. Натомість, за 2017-2019 рр. частка розірваних угод державно-приватного партнерства в Україні зросла на 10%. Позитивним моментом стало скорочення частки угод державно-приватного партнерства в Україні, що не виконуються.

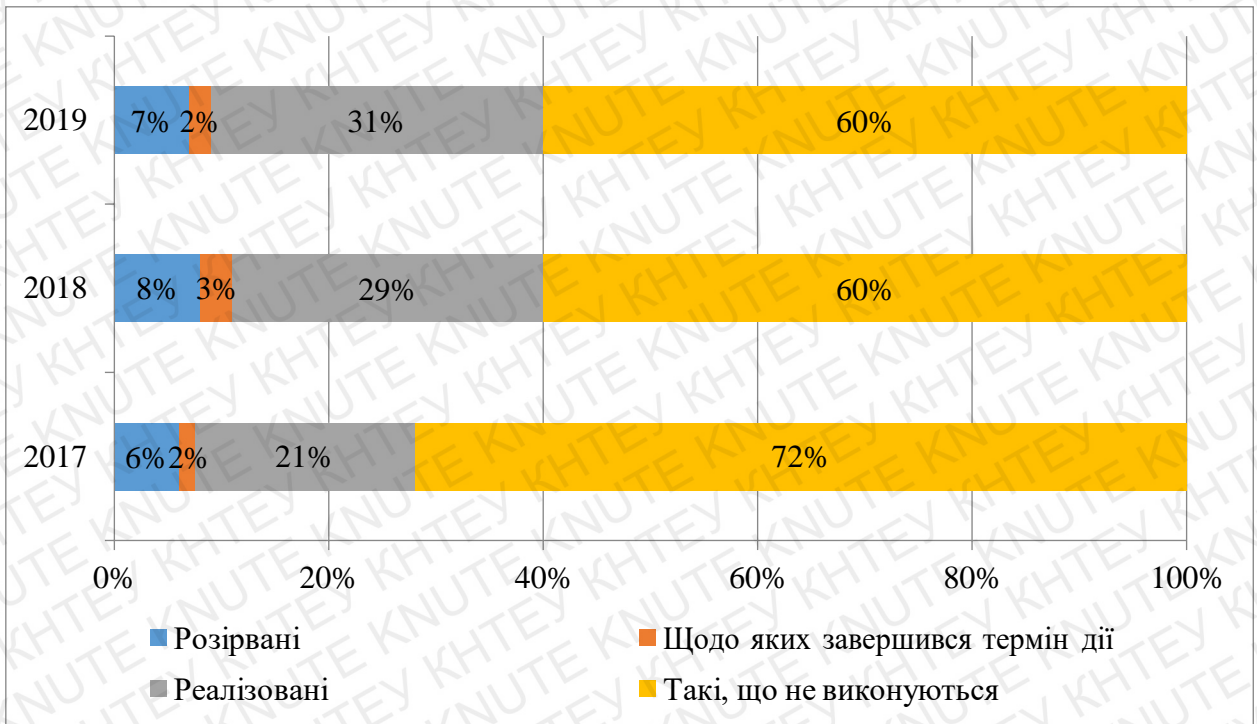

Рис. 2.2. Розподіл угод державно-приватного партнерства в Україні за 2017-2019 рр. [58]

Аналізуючи сучасний стан державно-приватного партнерства в Україні, доцільно зауважити, що відповідні угоди реалізувалися станом на 01.01.2020 р. лише у 16 областях з-поміж усіх. Так, найбільше таких угод укладено у Миколаївській (15 од.), Київській (10 од.), Донецькій (5 од.), Одеській (5 од.), Закарпатській (4 од.), Запорізькій (4 од.) та Львівській (4 од.) областях (рис. 2.3).

Так, упродовж 2017-2019 рр. кількість угод державно-приватного партнерства в Україні за областями була майже незмінною. За 2017-2019 рр. відбулося збільшення угод державно-приватного партнерства в Миколаївській області з 14 угод у 2017 р. до 15 угод у 2019 р.

Істотною також є частка проектів державно-приватного партнерства в Україні, яка припадає на нафтогазову промисловість (станом на 01.01.2020 р. це значення становило в абсолютному виразі 12 угод або 19% у загальній структурі усіх укладених договорів).

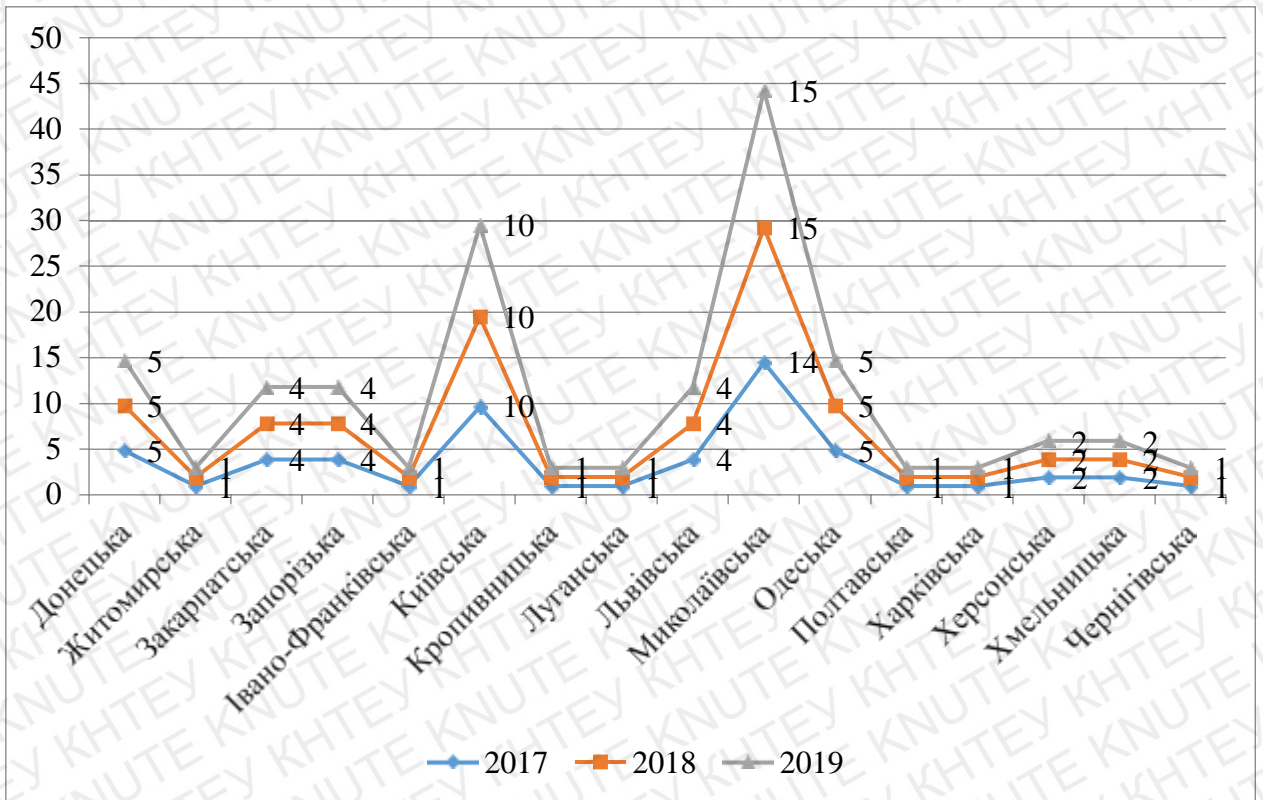

Рис. 2.3. Розподіл угод державно-приватного партнерства в Україні за областями упродовж 2017-2019 рр. [58]

Варто відзначити, що 25 із 58 угод державно-приватного партнерства в Україні станом на 01.01.2020 р. стосувались збору, очищення та розподілу води і лише 7 угод передбачали інфраструктурні проекти (рис. 2.4).

Так, упродовж 2017-2019 рр. зростає частка угод державно-приватного партнерства в Україні за такими галузями як: виробництво електричної енергії, управління нерухомістю, виробництво та транспортування природного газу, збір, очищення та розподіл води. Натомість, упродовж 2017-2019 рр. спостерігаємо скорочення угод державно-приватного партнерства в Україні за такими галузями як: пошук і розвідка корисних копалин; охорона здоров'я та обробка відходів.

В Україні з кожним новим роком проблематику державно-приватного партнерства все активніше обговорюють у різних колах, але рівень розвитку такого партнерства не слід вважати високим. Навіть навпаки – вважаємо, що

державно-приватне партнерство в нашій державі перебуває лише на стадії становлення.

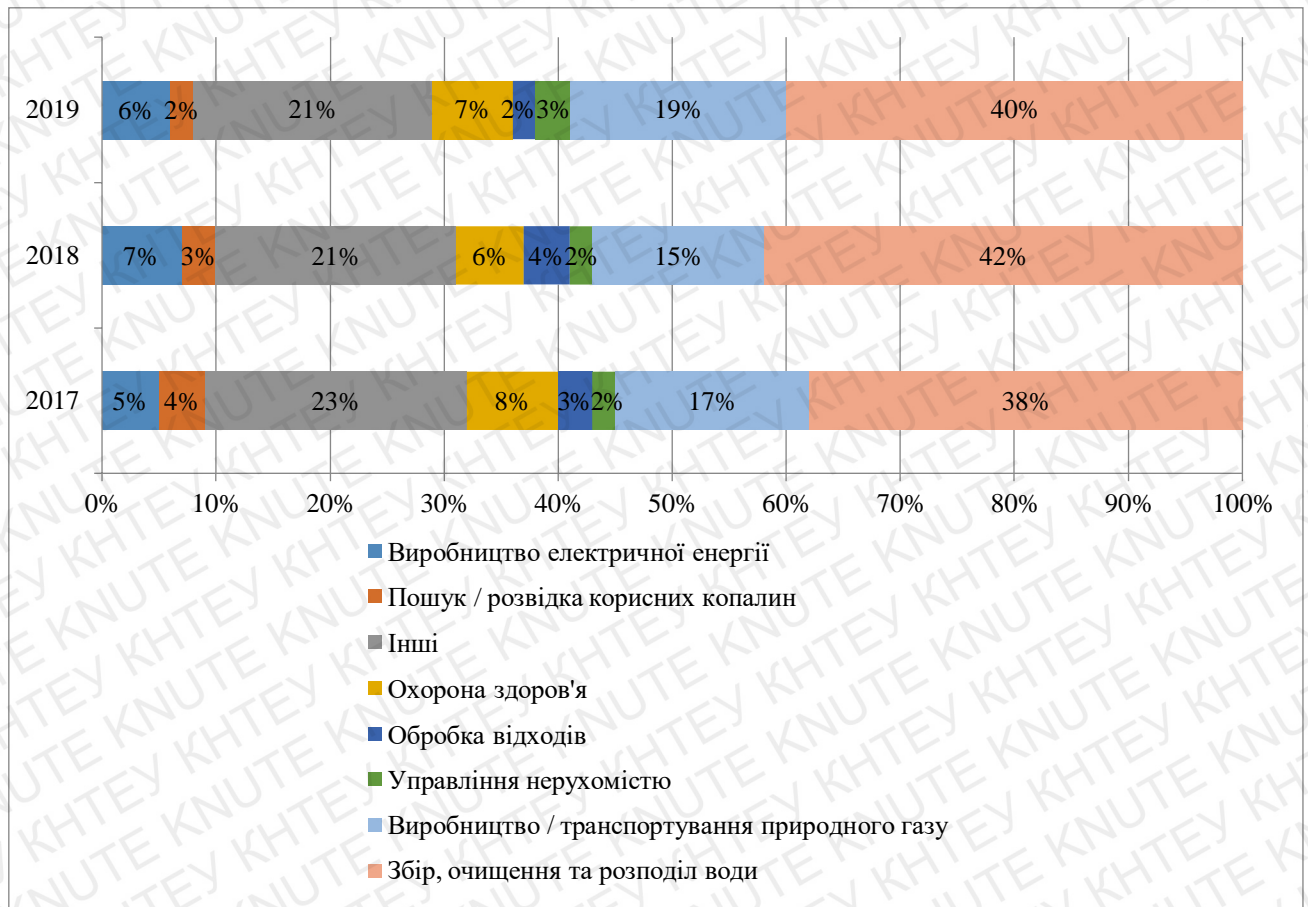

Рис. 2.4. Розподіл угод державно-приватного партнерства в Україні за галузевою спрямованістю за 2017-2019 рр. [58]

Одна з ключових причин цього – низький рівень обізнаності щодо можливостей такої форми співробітництва, а також її переваг для сторін угоди. Відтак, сьогодні перед компетентними державними органами постає важливе й актуальне завдання – активно поширювати різноманітну інформацію щодо державно-приватного партнерства, його інструментарію, стандартів, правового забезпечення, успішного іноземного досвіду тощо.

Отже, ключову роль в інституційному забезпеченні державно-приватного партнерства в Україні і надалі відіграє Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. На нього

нормативними документами (Положення про Міністерство) покладено різні функції реалізації державної політики у цій сфері, зокрема: моніторинг ефективності центральної, регіональної та муніципальної влади у сфері державно-приватного партнерства; перевірка виконання укладених договорів державно-приватного партнерства; підготовка і надання громадськості інформації щодо результатів державно-приватного партнерства; моніторинг та оцінювання різних видів ризиків (у т.ч. і загального) державних партнерів в договорах державно-приватного партнерства; облік договорів державно-приватного партнерства; організування і проведення тренінгів щодо формування та виконання угод державно-приватного партнерства; моніторинг дотримання вимог чинного законодавства щодо державно-приватного партнерства як щодо існуючих, так і нових договорів тощо.

2.2. Аналіз особливостей реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні

За останні двадцять років Україна була активним реципієнтом іноземних інвестицій, які вкладалися в тому числі і в інфраструктурні проекти на засадах публічно-приватного партнерства.

Динаміка інвестицій в цілому, що були вкладені в проекти публічно-приватного партнерства за 1998-2019 роки в Україні розкрита у таблиці 2.1.

За даними Світового Банку загальна кількість проектів, що була реалізована за цей період склала 58, а сукупний обсяг інвестицій становив 14346 млн дол. Найбільша кількість угод за проектами була укладена у 2018 році, що становить 16 проектів на загальну суму інвестицій 1164 млн дол. США та у 2007 році, 9 угод за проектами на загальну суму 415 млн дол. США [58].

Таблиця 2.1

Динаміка фінансування проектів на засадах ППП в Україні за секторами економіки у 1998-2019 рр. [58]

Сектор	Енергетика		Зв'язок		Транспорт		Водопостачання		В цілому	
	Рік	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од
1998	-	-	1	11	-	-	-	-	1	11
1999	-	-	1	72	-	-	-	-	1	72
2000	-	-	-	10	-	-	-	-	-	10
2001	-	-	-	18	-	-	-	-	-	18
2002	-	-	3	317	-	-	-	-	3	317
2003	-	-	2	187	-	-	-	-	2	187
2004	6	-	1	331	-	-	-	-	7	331
2005	-	-	-	242	-	-	-	-	-	242
2006	-	-	1	206	-	-	-	-	1	206
2007	6	160	3	255	-	-	-	-	9	415
2008	1	20	-	186	-	-	-	-	1	206
2009	-	-	-	370	-	-	1	-	1	370
2010	-	-	-	738	-	-	-	-	-	738
2011	-	-	-	1407	-	-	-	100	-	1507
2012	1	4	1	865	-	-	-	-	2	869
2013	1	83	-	1346	-	-	-	-	1	1429
2014	1	100	-	1364	-	-	1	102	2	1566
2015	-	121	-	934	1	130	-	-	1	1,185
2016	4	89	-	413	-	-	-	-	4	501
2017	5	998	1	1819	-	-	-	-	6	2816
2018	16	725	-	440	-	-	-	-	16	1164
2019	-	-	-	185	-	-	-	-	-	185
В цілому	41	2299	14	11714	1	130	2	202	58	14346

Розподіл інвестування в проекти на засадах ППП в Україні за типами проектів представлений в табл. 2.2.

Активність реалізації таких проектів за 1998-2019 рр. відбувалося найбільш високими темпами у сфері енергетики, де було реалізовано 41 проект із сукупною сумою фінансування 2299 млн дол. США, у тому числі 30 проектів у сфері електроенергетики та 11 у сфері постачання природного газу

[58]. Однак інвестиції найбільш активно надходили до телекомунікаційного сектору економіки, обсяг яких становив 11714 млн дол. США, де було реалізовано за 1998-2019 рр. роки в цілому 14 проектів. Галузевий аналіз реалізації проектів на засадах ППП у сфері інфраструктури в Україні дозволяє зробити висновок, що найменш привабливими для інвестицій були сфери ЖКГ та транспорту, у яких було за весь досліджуваний період реалізовано 2 та 1 проекти відповідно. Проте, за визначенням експертів [58] саме ці галузі мають найбільші потреби в реалізації інвестицій на засадах ППП та, як свідчить провідний європейський досвід сфера транспорту є сферою з найбільшою кількістю реалізованих проектів.

Таблиця 2.2

Розподіл інвестування в проекти на засадах ППП в Україні за типами проектів у 1998-2019 рр. [58]

Типи	Концесія		Відчуження		Стартап-проекти		Оренда		Усього за типами	
	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од	Обсяг інвестицій, млн дол. США
Сектори економіки										
Енергетика	-	-	31	1057	10	1243	-	-	41	2299
Зв'язок	-	-	2	1572	12	10142	-	-	14	11714
Транспорт	-	-	-	-	1	130	-	-	1	130
Водопровідно-каналізаційне господарство	1	102					1	100	2	202
Усього	1	102	33	2629	23	11515	1	100	58	14346

Відповідно до світової бази PPP Knowledge Lab, що містить дані у розрізі країн про десять найбільших, а також десять останніх за терміном фінансового закриття проектів у сферах енергетики, ІКТ, транспорту,

водопостачання та каналізації, в Україні за останні 10 років, в основному, реалізовувалися проекти у сфері відновлювальної енергетики [60]. Найбільшими за обсягами інвестицій були: вітряна електростанція ДТЕК Ботієво (2012 р., Запорозька обл., 458,0 млн. дол.), вітряна електростанція Сиваш (2019 р., Херсонська обл., 428,5 млн. дол.), сонячна електростанція Перово (2011 р., Сімферопольська обл., 411,8 млн. дол.) та Нікопольська сонячна електростанція (2018 р., Дніпропетровська обл., 282,0 млн. дол.). У 2019 році на території України досягай фінансового закриття дев'ять проектів ДПП у сфері сонячної та вітрової електроенергетики [60].

У 2019 р. загальний портфель фінансування, залученого в рамках кредитної та фінансової допомоги з боку ЄС, склав 1,5 млрд. євро. Загальний бюджет зареєстрованих проектів міжнародної допомоги на кінець 2019 року склав 385,7 млн. євро. Бюджет інструментів безоплатної допомоги для України, наданих у 2019 році, становить 132,6 млн. євро. За результатами реалізації програми секторальної бюджетної підтримки у сфері реформування державного управління у звітному періоді до бюджету України перераховано 12,125 млн. євро. У 2019 р. завершено виконання 12-ти умов для отримання 2-го траншу IV програми макрофінансової допомоги ЄС, що дозволить залучити 500 млн. євро для зменшення зовнішнього фінансового тиску на Україну, поліпшення її платіжного балансу та забезпечення бюджетних потреб [60].

У 2019 році у рейтингу Doing Business Україна посіла 71 позицію зі 190 країн світу, а в рейтингу Глобальної конкурентоспроможності – 85 місце серед 141 держави. В останньому рейтингу найнижчі позиції Україна обіймає за такими показниками, як макроекономічна стабільність (133 місце), розвиток фінансової системи (136 місце), інститути (104 місце), динаміка бізнесу (86 місце), які є важливими, у тому числі і для розвитку публічно-приватного партнерства.

Отже, в умовах сьогодення для успішного соціально-економічного розвитку регіонів та держави в цілому, економіка потребує узгодженої співпраці у різних сферах між державним та приватним сектором.

2.3. Результативність міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні

Україні ще належить пройти складний процес реалізації численних форм ППП. При цьому важливо правильно оцінити роль публічної влади не тільки як головного регулятора, але і як представника та захисника суспільних інтересів та потреб, тобто того, що в європейській традиції «public administration» мається на увазі під публічним інтересом, публічною службою, публічно-правовими майновими відносинами. Саме держава і органи місцевого самоврядування покликані захищати суспільні інтереси в таких соціально вразливих сферах, як соціальна і економічна інфраструктура, житлово-комунальне господарство тощо, де мають найбільше поширення проекти ППП.

В Україні особливе значення проекти ППП мають на рівні місцевого самоврядування. На частку міст і селищ (комунальне господарство) припадає основне навантаження по реалізації багатьох проектів соціального значення. Основна проблема, з якою при цьому стикається комунальна влада, полягає в нестачі фінансових ресурсів. Тому на рівні місцевого самоврядування залучення приватного капіталу до вирішення нагальних соціально-економічних завдань стає поширеною практикою. Спектр можливих моделей і глибини партнерства при цьому досить різноманітний. Як показує досвід, саме на місцевому рівні найчастіше виникає дилема – приватизувати об'єкти комунальної власності або ж шукати інші шляхи залучення матеріальних і фінансових ресурсів приватного сектора, в т. ч. ініціювати проекти ППП. В якості аргументів проти прямої та повної приватизації найчастіше

виступають побоювання скорочення числа робочих місць, подорожчання комунальних послуг, заміни монополії публічних служб приватною монополією.

Рівень розвитку середовища реалізації ДПП в Україні низький – Україна посіла 2-ге місце серед 25 країн Східної Європи та СНД з індексом Infracore у 28 балів (зі 100 можливих). Оцінки за певними напрямками відображені на рис. 2.5.

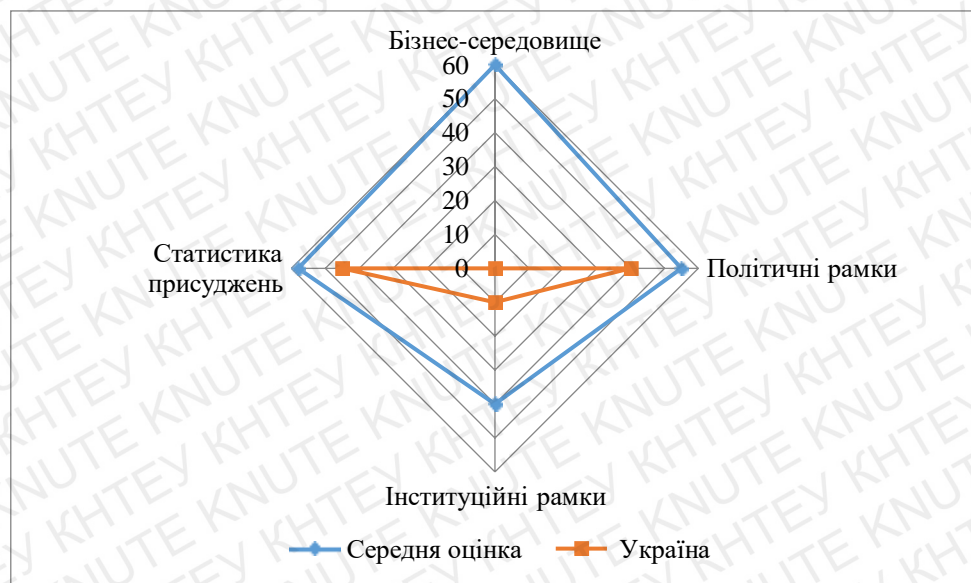

Рис. 2.5. Результати оцінки сприятливості середовища для розвитку ДПП в Україні та країнах Східної Європи та СНД у 2019 році [59]

Крім законів, окремі питання розвитку ДПП регулюються постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, положеннями та наказами центральних органів виконавчої влади, рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Загалом лише на загальнодержавному рівні налічується кілька десятків нормативних актів, що безпосередньо регулюють відносини у цій сфері.

Погоджуючись з думкою експертів щодо критичної оцінки нормативно-правового забезпечення ДПП в Україні, варто одночасно визнати, що проблеми його розвитку залишаються у сфері уваги державної

влади, що помітно, зокрема, з продовження роботи над удосконаленням інституційного забезпечення державно-приватного партнерства.

Перелік перепон для розвитку ДПП в Україні доповнювали і експерти ЄБРР. Вони відзначали, що багато потенційних об'єктів ДПП є економічно непривабливими для приватних інвесторів, оскільки вони знаходяться у незадовільному фізичному стані. Ці об'єкти вимагають від інвестора надмірних вкладень, а отже, первісні інвестиції є дуже високими, порівняно з будь-якою можливою віддачею. Рівень корупції залишається високим, особливо у державному секторі. Вказувалося і на недостатню кваліфікацію посадових осіб, відповідальних за реалізацію ДПП, а також на необізнаність бізнесу про переваги та потенціал механізму державно-приватного партнерства.

Результати оцінювання з точки зору ефективності діяльності виявилися достатньо негативними для України, порівнюючи з іншими країнами, з якими співпрацює ЄБРР (рис. 2.6).

Рис 2.6. Результати оцінки ЄБРР ефективності сфери ППП в Україні у 2018-2019 роках [60]

Фахівцями ЄБРР були надані такі рекомендації Україні:

- необхідність розробки на урядовому рівні політики щодо реалізації проектів ДПП;
- гармонізація та спрощення діючої законодавчої бази щодо ДПП, щоб надати зацікавленим сторонам чітку дорожню карту відповідних процедур;
- ДПП має стимулюватися, та просуватися – державою, його підтримка має бути продовжена і розвинена. Можна було б запропонувати запровадження нових форм державної підтримки, зокрема надання податкових преференцій приватним партнерам, відшкодування відсотків, нарахованих за фінансування реалізації проектів ДПП та ін.

Утім, аналіз проходження у Верховній Раді України проекту нового Закону України «Про концесії» засвідчив як складність правового забезпечення такої проблематики, так і теоретичні неузгодженості. Так, у висновку Головного науково-експертного управління на зазначений проект як позитивні моменти відзначалося, що проект передбачає систематизацію чинних законів України, що регулюють здійснення концесійної діяльності («Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг», «Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності», «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності»), гармонізацію законодавства про концесії із законодавством про державно-приватне партнерство, імплементацію кращого міжнародного досвіду реалізації концесійних проектів, усунення неточностей та правових колізій, що були виявлені під час практичного застосування діючих законів. Для реалізації зазначених цілей у проекті передбачаються зміни до понад 30-ти законодавчих актів України.

Проте експертами наголошувалося, що у частині 3 статті 2 проекту пропонується встановити, що норми Закону України «Про державно-приватне партнерство» не застосовуються до регулювання відносин концесії, крім випадків, визначених цим Законом. Водночас, практично весь текст

законопроекту присвячений саме державно-приватному партнерству у формі концесії. Таким чином, суперечність закладена у вихідних положеннях законодавства, яке регулює концесію. Крім того, деякі пропозиції проекту, на погляд експертів, містять корупційні ризики [2].

У травні 2018 р. Міністерством інфраструктури України було презентовано Національну транспортну стратегію України на період до 2030 року. Прописані у ній завдання передбачають створення сучасної транспортної системи та інфраструктурної сфери на основі застосування різних форм власності: інфраструктура і залізничне полотно належатиме державі, а рухомий склад, локомотива будуть перебувати як у державній, так і приватній власності. Результати здійсненого у квітні 2019 року Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України консенсус-прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2019-2022 роки свідчать про позитивну динаміку, проте на економіку негативно впливатимуть дефіцит зовнішнього фінансування та звуження можливостей доступу до міжнародних кредитів і згортання іноземними компаніями інституційних планів. Внутрішніми ризиками для української економіки залишаться високий рівень корупції, недостатньо швидке проведення реформ та посилення трудової міграції [60]. Ці прогнози підтверджують необхідність пошуку нових форм залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій, що посилює значення державно-приватного партнерства.

Зазначене свідчить, що активізація державно-приватного партнерства в контексті розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні потребує розв'язання чималої кількості питань різного характеру. Розвиток державно-приватного партнерства зумовлює необхідність виокремлення так званого суб'єкта-лідера відповідних ініціатив, повноцінної участі кожного з партнерів без займання позиції «хай краще це робить інша сторона угоди», дієвої співпраці партнерів на кожному етапі реалізації проекту, чіткого регламентування завдань та обов'язків між ними тощо.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТУ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

3.1. Розвиток системи публічно-приватного партнерства в Україні

Державно-приватне партнерство в даний час отримує велике поширення в економічному і соціальному житті суспільства. Наявність громадського контролю за процесами ДПП впливає з ряду міжнародних документів. Так, відповідно до положень Лімської декларації, управління громадськими фінансами та майном тягне за собою відповідальність перед суспільством. Підзвітність сучасної держави суспільству в фінансовій сфері є обов'язковою нормою його функціонування. Керуючись положенням Лімської декларації, органи влади, з одного боку, є державними органами, а з іншого – інститутами громадянського суспільства. Таким чином, вони покликані стояти на сторожі дотримання інтересів громадянського суспільства і забезпечувати контроль за використанням публічних (громадських) ресурсів.

У цьому сенсі діяльність обласних адміністрацій, обласних і міських рад в якійсь мірі є «синтез» державного та опосередковано-громадського контролю. Причому з явним переважанням державного початку, що цілком природно. Однак компенсувати певний дефіцит «соціальності» в сфері контролю державно-приватного партнерства органи регіональної влади поки не можуть в силу слабого запиту з боку української громадськості на інформацію про державно-приватне партнерство.

Поки головним напрямком взаємодії регіональних органів влади з суспільством залишається робота зі зверненнями громадян, яка ведеться в тому числі і через створений механізм доступу до суспільної інформації. Вступники звернення нерідко публікуються в пресі, передаються для перевірки до органів відповідних регіонів і муніципалітетів.

Для залучення приватного партнера в механізм державно-приватного партнерства необхідно кардинально змінити систему взаємовідносин сторін-учасників. Інформацію про виконання сторонами своїх зобов'язань потрібно в обов'язковому порядку зробити публічною. Це необхідно не тільки населенню, але і потенційним приватним партнерам. Наявність такої інформації додасть упевненість приватним партнерам у виконанні стороною-партнером (державою) своїх зобов'язань.

Необхідно створити структуру, яка керувала б проектами ДПП, а також виконувала функцію громадського контролера. Ідеальним варіантом у системі управління проектами ДПП було б створення на рівні країни спеціального органу виконавчої влади країни, уповноваженого реалізовувати державну політику в сфері ДПП. Цей орган здійснював би підготовку і опрацювання необхідних документів, контрольні та інші функції в сфері ДПП. Це призводить до необхідності в систему управління включити Координаційну раду з ДПП при обласній державній адміністрації, що оцінює перспективи його реалізації, яка приймає рішення про реалізацію проекту ДПП.

Як було зазначено раніше, для координації та забезпечення ефективної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та приватних партнерів при підготовці і реалізації проектів державно-приватного партнерства доцільно створити Координаційну раду з державно-приватного партнерства. Основними її завданнями будуть наступні [58]:

- 1) розгляд і схвалення пропозицій про підготовку проектів державно-приватного партнерства;
- 2) розгляд та схвалення паспортів проектів державно-приватного партнерства;
- 3) розробка та затвердження планів заходів з розвитку державно-приватних партнерств та контроль за їх виконанням;
- 4) оцінка результатів реалізації проектів державно-приватного партнерства;

5) підготовка аналітичних матеріалів у сфері державно-приватного партнерства;

6) підготовка пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення функціонування державно-приватного партнерства;

7) організація доступності інформації про ДПП в країні.

Реалізацію проектів ДПП доцільно здійснювати на конкурсних засадах. З урахуванням різноманіття форм і видів проектів, що реалізуються із залученням механізмів державно-приватного партнерства, порядок і умови укладення угоди не можуть бути детально регламентовані законом, тому вони будуть деталізовані в конкурсній документації щодо кожного конкретного проекту. Важливо запроваджувати різні варіанти укладання угоди без проведення конкурсу, наприклад, при необхідності завершення який вже виконується ДПП в разі невиконання приватним партнером своїх зобов'язань.

Для привабливості даного механізму необхідно встановити гарантії прав приватних партнерів, а саме: в разі якщо в результаті незаконних дій (бездіяльності) органів державної влади або посадових осіб цих органів приватний партнер зазнав збитків, йому гарантується відшкодування понесених збитків відповідно до цивільного законодавства або умовами угоди. Також з боку приватного партнера необхідно надавати обумовлену при підписанні інформацію контролюючим органам в порядку і строки, встановлені угодою. Контроль виконання приватним партнером умов угод здійснюється відповідно до паспорта проекту державно-приватного партнерства та угодою з уповноваженим органом.

Підводячи підсумки, необхідно відзначити, що в даний час як державний, так і громадський контроль за виконанням завдань проектів ДПП практично відсутній (терміни будівництва і реконструкції об'єктів, інвестиційні та експлуатаційні витрати та ін.). Якщо виходити з того, що ДПП – це відносини рівних суб'єктів, то система контролю повинна бути представлена не тільки органами влади, а й підприємницької громадськістю.

Державний підхід у вирішенні завдань ДПП, з одного боку, і професіоналізм і відповідальність зацікавлених громадських підприємницьких організацій, з іншого, дозволить не тільки контролювати виконання умов ДПП, а й систематизувати отриману інформацію про хід реалізації проектів. Це, в свою чергу, буде сприяти накопиченню і застосуванню досвіду в наступних проектах ДПП, а значить, ефективність і корисність застосування такої форми співпраці буде зростати.

Для розвитку системи публічно-приватного партнерства в Україні важливо в рамках базового Закону України «Про державно-приватне партнерство» передбачити норми про формування координаційних рад з метою контролю за виконанням умов ДПП. Необхідно забезпечити участь в роботі цих структур представників ключових міністерств і відомств, а також підприємницької спільноти. Реалізація зазначеного, по-перше, буде перешкоджати корупції, по-друге, дасть можливість об'єктивно оцінювати хід реалізації проекту, по-третє, дозволить вирішувати виниклі проблеми між партнерами в умовах переговорного процесу.

3.2. Удосконалення механізму реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні

Для України державно-приватне партнерство – відносно новий механізм співробітництва держави і бізнесу, який давно і успішно застосовується в усьому світі. Завдяки конструктивній взаємодії держави і приватного сектора зростають шанси щодо реалізації капіталомістких і інфраструктурних проектів, профінансувати які в повному обсязі держава була не в змозі.

В даний час державно-приватне партнерство є ефективним антикризовим механізмом розвитку та підтримки регіонального бізнесу і економіки регіонів.

Необхідно підкреслити, що використання механізму ДПП в різних країнах починається, як правило, з концесійних проектів в автодорожньої галузі (платні дороги, мости і тунелі), але в процесі розвитку механізм ДПП поширюється і на інші сфери, такі як соціальна, житлово-комунальна і промислове виробництво.

Інститут державно-приватного партнерства тільки починає використовуватися в Україні, незважаючи на те, що вже набув належного розвитку у світовій практиці для будівництва та управління об'єктами інфраструктури. Відомо, що інфраструктура в Україні сильно зношена; реконструкція та будівництво нових об'єктів у відносно короткі терміни можливі тільки за участі приватного капіталу. Розвиток інфраструктури є, з одного боку, тактичної антикризовим заходом, а з іншого – стратегічним заходом, що забезпечує довгострокове економічне зростання.

Пропозиції та проекти ДПП подаються державними і приватними партнерами на розгляд уповноваженим державним і місцевим органам влади. Уповноважений орган проводить аналіз ефективності запропонованого проекту відповідно до методики, затвердженої Кабінетом Міністрів № 232 від 16.02.2011 р. При позитивному вирішенні реалізації проекту ДПП уповноважений орган проводить конкурс з визначення приватного партнера. Серед загальних вимог конкурсу слід відзначити його публічність (оголошення про проведення конкурсу та його результати публікуються в офіційних ЗМІ) і можливість укладення договору про ДПП з групою приватних партнерів (наприклад консорціумом).

Основні форми державної підтримки ДПП – бюджетне фінансування, державні гарантії і невтручання. У разі прийняття органами державної влади або місцевого самоврядування рішень, які порушують права приватних партнерів, збитки, завдані їм внаслідок прийняття таких рішень, підлягають відшкодуванню в повному обсязі.

В рамках державно-приватного партнерства державні і регіональні інвестиції направляються в основному на розвиток інфраструктури, а кошти

приватних інвесторів – на реалізацію інвестиційних проектів. При цьому кошти інвесторів, як правило, перевищують кошти держави приблизно в чотири-п'ять разів.

Необхідно відзначити, що в умовах відсутності достатнього бюджетного фінансування і досить «проблемного» залучення кредитних коштів для реалізації інвестиційних проектів у вітчизняному машинобудуванні одним з напрямків фінансового забезпечення галузі може стати використання механізму державно-приватного партнерства, яке передбачає взаємодію державних і приватних партнерів у сфері фінансування проектів, пов'язаних з розвитком інфраструктури.

В умовах недостатнього фінансового забезпечення для реалізації проектів з будівництва розвиненою громадської інфраструктури та проектів в промисловому виробництві застосування механізму державно-приватного партнерства є одним із стратегічних інструментів ефективної державної політики.

Реалізація проектів в рамках державно-приватного партнерства дозволить не тільки значно пожвавити металургійну, будівельну галузь, сектор послуг, а й послужить фактором розвитку і реалізації проектів по ДПП у вітчизняному машинобудуванні.

Використання механізму ДПП, що передбачає взаємодію державних і приватних партнерів, послужить значним стимулом реалізації інвестиційних проектів в економіці України. Однак, незважаючи на ряд переваг, існують і певні недоліки реалізації проектів в рамках державно-приватного партнерства. Так, реалізація механізму ДПП вимагає внесення певних змін до законодавства України. Потребують удосконалення та опрацювання взаємозв'язків державно-приватного партнерства та інвестиційної діяльності, так як однієї з цілей фінансування проектів з розвитку громадської та транспортної інфраструктури приватними партнерами в рамках ДПП є отримання економічного і соціального ефекту, а в законі про ДПП це не передбачається.

Певна Законом України модель державно-приватного партнерства побудована на двосторонніх відносинах «держава-бізнес». З нашої точки зору, доцільно передбачити висновок не тільки двосторонніх договорів, а й багатосторонніх контрактів («держава-приватний партнер-фінансовий сектор»). Також необхідною умовою успішної реалізації проектів по ДПП є координація, систематизація та розповсюдження успішного досвіду за допомогою проведення публічних заходів, публікації науково-методичних матеріалів для представників державної влади і приватних інвесторів.

Також необхідною умовою успішної реалізації проектів по ДПП є координація, систематизація та розповсюдження успішного досвіду за допомогою проведення публічних заходів, публікації науково-методичних матеріалів для представників державної влади і приватних інвесторів.

В умовах економічної глобалізації посилюється тенденція до активізації відносин держави і бізнесу в напрямку залучення приватного капіталу в державний сектор. Зміна функцій і завдань держави, пов'язаних з роздержавленням окремих сфер економіки і посиленням впливу приватного сектора, обумовлено обмеженістю бюджетних коштів для модернізації та обслуговування перебувають у власності держави об'єктів. З метою їх розвитку необхідний пошук нових, більш ефективних способів залучення капіталу, одним з яких є взаємодія бізнесу і державних інститутів.

Реалізуючи міжнародний проект ДПП, приватні партнери переслідують різні цілі, включаючи фінансові (інвестування в капіталомісткі об'єкти з метою отримання запланованого прибутку), структурні (створення сприятливих умов для зростання), іміджеві (поліпшення іміджу компанії на ринку за рахунок участі держави в проекті ДПП), управлінські.

Функціями приватного партнера є: фінансова (фінансування зобов'язань в рамках угоди про ДПП), управлінська (підтримка сталого розвитку сектора шляхом ефективного управління), інноваційна (використання сучасних технологій з урахуванням дотримання екологічних стандартів), постачальна (поставка необхідного сировини і матеріалів,

надання майна), інформаційна (інформування населення за допомогою цілеспрямованого діалогу, участі в місцевих організаціях).

В рамках моделі група споживачів - це користувачі послуг (товарів), що реалізуються міжнародним проектом ДПП. Слід зазначити, що участь населення в опитуваннях і анкетуванні з метою визначення громадської думки в значній мірі сприяє підвищенню якості послуг, а також прогнозування попиту їх споживання в майбутньому.

Європейський напрямок розвитку міжнародного ДПП передбачає спільну реалізацію інвестиційних проектів України з країнами Європейського союзу. «Східне партнерство» є проектом Європейського союзу, метою якого є розвиток його інтеграційних зв'язків з країнами СНД, в тому числі з Україною. Країнами-учасницями було підписано декларацію, в якій одним з пріоритетних напрямків співпраці називалася реалізація спільних проектів в інфраструктурній сфері, в тому числі на засадах державно-приватного партнерства.

Отже, міжнародний проект ДПП являє собою об'єкт державної власності, який спільно реалізують держава та іноземний приватний партнер на принципах державно-приватного партнерства в умовах національного та міжнародного ДПП середовища. Національний її рівень характеризується умовами країни, в якій реалізується міжнародний проект ДПП, і включає економічні, нормативно-правові, інституційні, політичні, науково-технічні, національні особливості. На міжнародному рівні ДПП середовища інституційно-правові основи розвитку партнерства створюються міжнародними організаціями та інтеграційними об'єднаннями країн, прикладом яких є Європейський союз.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

1. Визначено сутність та роль публічно-приватного партнерства. Варто відзначити, що публічно-приватне партнерство – це система відносин між органом публічної влади та приватною організацією, в якій останній надається більша роль у плануванні, фінансуванні та реалізації певної послуги для населення, аніж при використанні традиційних процедур співпраці, і менша ніж при використанні механізму приватизації.

2. Досліджено особливості функціонування системи публічно-приватного партнерства. Важливою характеристикою проектів публічно-приватного партнерства вважаємо наявність і розподіл між сторонами ризиків, які виникають під час підготовки та реалізації проектів. У даному аспекті, на нашу думку, держава також виступає як головна – превалююча сторона. Це обумовлено тим, що приватний партнер у разі настання негативних наслідків може втратити цілком або частково лише фінансові, організаційні, інтелектуальні та інші ресурси, вкладені в проект. Це не завжди для нього буває критичним, оскільки за рахунок інших інвестицій, диверсифікації виробництва, страхування або з інших причин ці його втрати може бути компенсовано.

3. Варто відзначити, що практична спрямованість партнерської взаємодії держави та приватного сектору у країнах, що розвиваються та у країнах з перехідною економікою свідчить про те, що більшість проектів ППП використовуються у сферах виробництва суспільних благ і надання публічних послуг, виробництва природно-монопольних галузей економіки. У названих сферах держава не може відмовитися від своєї присутності і для вирішення суперечностей між обмеженими можливостями державного бюджету та потребою у вкладенні капіталу для забезпечення відтворення та розвитку об'єктів стратегічної і соціальної значущості цих сфер

використовує державно-приватне партнерство. Разом з тим в країнах, що розвиваються та у країнах з перехідною економікою, велику роль набувають функції держави, пов'язані з модернізацією економіки і в цьому зв'язку з інноваційним розвитком. Враховуючи досвід розвинених країн, участь держави у фінансуванні НДДКР та інноваційній діяльності, стимулюванні інноваційної активності виробників у процесах модернізації економіки країни, розвитку інноваційної інфраструктури є важливим чинником упровадження публічно-приватного партнерства у науково-технічну сферу.

4. Проаналізовано стан розвитку публічно-приватного партнерства в Україні. Варто відзначити, що упродовж 2013-2019 рр. спостерігаємо динамічне зростання кількості угод державно-приватного партнерства в Україні. Зокрема, за 2013-2019 рр. показник кількості угод державно-приватного партнерства в Україні збільшився на 78 од. Зокрема, упродовж 2013-2014 р., кількість угод державно-приватного партнерства в Україні зросла з 111 од. у 2013 р. до 159 од. у 2014 р., тобто на 48 од.; упродовж 2015 р., порівняно з попереднім роком, відбулося збільшення кількості угод на 7,55%, що свідчить про стимулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні, також за 2016-2019 рр. відбулося збільшення кількості угод державно-приватного партнерства в Україні на 6,78%.

5. Проведено аналіз особливостей реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні. За останні двадцять років Україна була активним реципієнтом іноземних інвестицій, які вкладалися в тому числі і в інфраструктурні проекти на засадах публічно приватного партнерства. У 2019 р. загальний портфель фінансування, залученого в рамках кредитної та фінансової допомоги з боку ЄС, склав 1,5 млрд. євро. Загальний бюджет зареєстрованих проектів міжнародної допомоги на кінець 2019 року склав 385,7 млн. євро. Бюджет інструментів безоплатної допомоги для України, наданих у 2019 році, становить 132,6 млн. євро. За результатами реалізації програми секторальної бюджетної підтримки у сфері

реформування державного управління у звітному періоді до бюджету України перераховано 12,125 млн. євро.

6. Визначено результативність міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні. В Україні особливе значення проекти ППП мають на рівні місцевого самоврядування. На частку міст і селищ (комунальне господарство) припадає основне навантаження по реалізації багатьох проектів соціального значення. Основна проблема, з якою при цьому стикається комунальна влада, полягає в нестачі фінансових ресурсів. Тому на рівні місцевого самоврядування залучення приватного капіталу до вирішення нагальних соціально-економічних завдань стає поширеною практикою. Спектр можливих моделей і глибини партнерства при цьому досить різноманітний.

7. Обґрунтовано напрями розвитку системи публічно-приватного партнерства в Україні. Так, для розвитку системи публічно-приватного партнерства в Україні необхідно в рамках базового Закону України «Про державно-приватне партнерство» передбачити норми про формування координаційних рад з метою контролю за виконанням умов ДПП. Необхідно забезпечити участь в роботі цих структур представників ключових міністерств і відомств, а також підприємницької спільноти. Реалізація даної пропозиції, по-перше, буде перешкоджати корупції, по-друге, дасть можливість об'єктивно оцінювати хід реалізації проекту, по-третє, дозволить вирішувати виниклі проблеми між партнерами не в суді, а в ході переговорів.

8. Визначено шляхи удосконалення механізму реалізації міжнародних проектів публічно-приватного партнерства в Україні. Питання впровадження державно-приватного партнерства в сфері туризму повинні вирішуватися на основі реалізації чіткої і амбітної програми розвитку туризму, націленої на залучення інвестицій. Як показує досвід, цільові програми, складені в «загальних рисах» і «обтічними фразами», є неефективними, а виділені державні кошти не призводять до позитивних для економіки країни результатами. Конкретним завданням інвестиційно-орієнтованої програми в

сфері туризму має стати, перш за все, залучення інвестицій, причому інвестицій системних, спрямованих на створення сучасної і потужної інфраструктури, впровадження передових технологій обслуговування, підтримку перспективних об'єктів показу і т.д. Вирішити це завдання можна, перш за все, на основі широкого впровадження інструментарію державно-приватного партнерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні: Закон України від 24.11.2015 № 817-VIII. Офіційний вісник України. 2016. № 16. Ст. 612.
2. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. Офіційний вісник України. 2010. № 58. Ст. 1988.
3. Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 № 739. Офіційний вісник України. 2013. № 76. Ст. 2831.
4. Гарбариніна В. Підвищення рівня інституційної спроможності органів публічної влади в умовах реалізації політики державно-приватного партнерства. В. Гарбариніна. Ефективність державного управління, 2016. Ч. 1. Вип. 1/2 (46/47). С. 180-187.
5. Голян В. Державно-приватне партнерство як базова інституціональна передумова капіталізації природних ресурсів в умовах децентралізації. Економіст. 2015. № 9. С. 4-7.
6. Гусєв В. О. Публічно-приватне партнерство як механізм реалізації «Стратегії сталого розвитку «Україна 2020». Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2015. № 4. С. 67-73.
7. Васютинська Л. А. Державно-приватне партнерство у контексті інституціональної теорії. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2016. Вип. 16. Ч. 1. С. 30–33.
8. Державно-приватне партнерство в контексті управління державними інвестиціями в Україні. Оцінка. 2015. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Світовий банк. Київ, 2016. 75 с.
9. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти

підготовки і впровадження інвестиційних проектів. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Київ, 2017. 106 с.

10. Дутко Н. Європейський досвід державно-приватного партнерства. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ejl1/txts/10dngdpv.pdf>

11. Єгоричева С. Б., Лахижа М. І. Публічно-приватне партнерство в посткомуністичних країнах: монографія. Київ: ІПК ДСЗУ, 2020. 304 с.

12. Задорожна С. М. Актуальні питання кадрового забезпечення об'єднаних територіальних громад в Україні. Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. 2017. №1 (3). С. 34-46.

13. Залознова Ю. С., Бутенко Н. В., Петрова І. П. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. Економічний вісник Донбасу. 2016. № 2 (44). С. 21-28.

14. Запорожан А. Я. Проблемы формирования и перспектива развития государственно-частного партнерства. Управленческое консультирование. 2017. № 4. С. 65-72.

15. Запатріна І. В. Державно-приватне партнерство для цілей сталого розвитку: монографія. К.: Либідь, 2017. 312 с.

16. Зарічний О. А. Публічна влада та участь громадян: юридичне трактування. Митна справа. 2015. № 4 (100). Ч. 2. С. 141-146.

17. Заскалкін А. С. Теоретико-методологічні основи взаємодії держави і приватного сектора у вирішенні суспільно значущих завдань. Теорія та практика державного управління. 2017. Вип. 3(50). С. 70-76.

18. Захаріна О. В., Симоненко Л. І., Сайкевич М. І. Публічно-приватне партнерство як механізм розвитку інфраструктури регіону. Електронне «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2018. № 2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/32.pdf

19. Захаріна О. В., Ходаківський Є. І., Якобчук В. П. Експлікація поняття «державно-приватне партнерство» в теорії публічного управління. Наукові горизонти, 2020, № 03 (88). С. 26-33.

20. Івашова Л. М. Теоретичні засади розвитку державно-приватного партнерства у світі та в Україні. Вісник АМСУ. Серія: «Державне управління». 2015. № 1 (12). С. 7-15.

21. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: монографія; за ред. А. А. Гриценко. Київ: НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2015. 344 с

22. Карпенко Ю. В. Економіко-правові засади розвитку інституту публічно-приватного партнерства в туризмі. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2018. № 2 (87).С. 107-119.

23. Квітка С. А. Публічно-приватне партнерство як дієвий механізм взаємодії влади та бізнесу. Аспекти публічного управління. 2015. № 7-8. С. 47-56.

24. Квітка С. А. Державне управління формуванням партнерських відносин між владою та бізнесом в умовах соціальних перетворень: монографія. Дніпро: Грані, 2017. 268 с.

25. Комарницька Г.О. Вітчизняний досвід державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип.44. С.43-48.

26. Косач І. А., Дегтярьов А. В. Розвиток державно-приватного партнерства в умовах децентралізації влади в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/4.pdf

27. Крутий О. М., Радченко О. В. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства: монографія. Харків: Вид-во АДНДУ, 2015. 320 с.

28. Куденчук В. Г. Теоретичні аспекти та сутність державно-приватного партнерства в Україні. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). Ч. 1. С. 166–170.

29. Кулагін С. Модели государственно-частного партнерства в экономическом механизме национального АПК: теория и методология. Весті БДПУ. Серія 2. 2015. № 1. С. 69–73.
30. Кучер Г. В. Державні фінансові ресурси: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608 с.
31. Лаврентій Д. С. Державно-приватне партнерство: джерелознавчий аналіз дискурсного поля України. Теорія та практика державного управління. 2018. № 3 (62). С. 73-81.
32. Лаврентій Д. С. Європейський досвід публічно-приватного партнерства: CASE STUDY кращих практик для України. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. Том 29 (68) № 5. С. 1-9.
33. Львовчкін М. О. Державно-приватне партнерство як економічна категорія. Європейські перспективи. 2016. № 2. С. 181-190.
34. Лутковська С. М. Фундаментальні дослідження екологічної безпеки сталого розвитку та процесів екологічної модернізації. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2020. № 4(84). С. 12-20.
35. Мішеніна Н. В., Ярова І. Є., Мішеніна Г. А. Розвиток механізмів державно-приватного партнерства у сфері природо-господарювання в умовах децентралізації. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2017. № 1. С. 319-330.
36. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Київ, 2017. 176 с.
37. Ніжнік А. А. Аналіз підходів до дефініції терміна «державно-приватне партнерство». Економіка та управління на транспорті. 2017. Вип. 5. С. 55-59.
38. Обиход Г. О. Інституціоналізація екологічної безпеки в системі формування політики сталого розвитку: автореф. дис, на здобуття наук, ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища». Г.О. Обиход. Київ, 2017. 43 с.

39. Павлюк А. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналіт. записка; Нац. ін-т стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>

40. Патон Є. Недофінансування НАН України призведе до згорання дослідницьких проектів і втрати наукових кадрів. Голос України. 2016. № 11(6265). 22 січня. С. 8.

41. Пашинська К. С. Форми державно-приватного партнерства. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. Том 22. № 1. С. 48-52.

42. Попович Д. В. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та перспективи для України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2015. Вип. 10. Ч. 1. С. 39–42.

43. Правові проблеми публічно-приватного партнерства в аграрних і земельних відносинах: монографія; Д.В. Бусуйок, П.Ф. Кулинич, М.Л. Муравська та ін.; відп. ред. В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич. К.: Наукова думка, 2015. 196 с.

44. Практичний посібник з підготовки техніко-економічного обґрунтування та застосування методики проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства. URL: [https:// http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2015/03/PracticalGuide.pdf](https://http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2015/03/PracticalGuide.pdf)

45. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку; Ю. С. Залознова, Н. В. Бутенко, І. П. Петрова. Економічний вісник Донбасу. 2016. № 2 (44). С. 21-28.

46. Рудейчук С. В. Сутність та характеристика публічно-приватного партнерства в Україні: обліковий вимір. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2018. Вип. 2 (40). С. 54-58.

47. Сабецька Т. І., Григорів С. Ф. Зародження, становлення та розвиток публічно-приватного партнерства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 518-524.

48. Світові та європейські тенденції розвитку державно-приватного партнерства у визначенні пріоритетних сфер застосування; Л. І. Тараш, І. П. Петрова. Вісник економічної науки України. 2015. № 1 (28). С. 133–141.

49. Тараш Л.І., Петрова І. П. Світові та європейські тенденції розвитку державно-приватного партнерства у визначенні пріоритетних сфер застосування. Вісник економічної науки України. 2015. № 1. С. 133-141.

50. Теорія та практика регіонального розвитку: колективна монографія; за заг. ред. К. Ф. Ковальчука, Л. М. Савчук. Дніпро: Герда, 2016. 584 с.

51. Узунов Ф. В. Удосконалення інструментарію реалізації державно-приватного партнерства в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з державного управління: 25.00.02 – механізми державного управління; Академія муніципального управління. К., 2015. 381 с.

52. Шемігон О. І., Вихор М. В., Руденко М. В. Публічно-приватне партнерство як інструмент соціально-економічного розвитку села. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 12. С. 31-36.

53. Шилепницький П. Державно-приватне партнерство у транскордонному співробітництві. Інвестиції: практика та досвід. 2016. №1. С. 10-15.

54. Aleksandrova M. M. & Dovhaliuk V. V. (2019). Derzhavno-pryvatne partnerstvo v sotsialnii sferi [Public-private partnership in the social sphere]. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, 8. doi: 10.32702/2307-2156-2019.8.23

55. Koroliuk T. O. (2018). Publichno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm zaluchennia investytsii v ekonomiku [Public-private partnership as a mechanism for attracting investment in the economy]. Efektyvna ekonomika, 12. doi: 10.32702/2307-2105-2018.12.119

56. Mashchenko M. A. (2018). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak umova zabezpechennia invaironmentalnoi bezpeky [Public-Private Partnership as a Condition for Ensuring Environmental Security]. *Efektivna ekonomika*, 12. doi: 10.32702/2307-2105-2018.12.81

57. Zaloznova Yu. S., Butenko N. V. & Petrova I. P. (2016). Publichno-pryvatne partnerstvo v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku [PublicPrivate Partnership in Ukraine: Status, Problems and Development Prospects]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 2 (44), 21–28.

58. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

59. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/KPI%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%94%D0%A4%D0%A1.pdf>

60. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. Аналітична записка «Особливості застосування державно-приватного партнерства як механізму реалізації нової регіональної політики». URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1239/>